

LBRIS

We know
books

Mathias Énard
**BANCHETUL
ANUAL AL
CONFRERIEI
GROPARIILOR**

Traducere din limba franceză de

CRISTIAN FULAȘ

NEMIRA

Într-o zi, când mă aflam într-un bar din Berlin în toamna anului 2009, pictorul Juan Miguel Pozo mi-a povestit că la Havana cunoscuse un nebun care în schimbul unui bănuț recita interminabile efemeride – mi-am imaginat imediat că bărbatul era un savant dublat de un șaman omniscient.

Nesfârșite mulțumiri și lui Michel Bertaud de Béceleuf, istoric al câmpiei, căruia îi datorez cartea învățătorului Marcel Barbaud (Marcel Gendreau al meu), care în realitate poartă titlul *Nature exige...* și e destul de diferită de groaznica poveste a lui Lucie și a lui Jérémie, pe care o inventez aproape cu totul. Poezia burlescă pe care eu i-o atribui lui Gendreau este dreaptă cu versurile lui Marcel Barbaud, care (asemenea lui Marcel Gendreau) și-a încheiat la Échiré cariera începută la Faye-sur-Ardin.

Lui Daniel Chotard îi plăcea să spună povești din tinerețe. Mie îmi plăcea să-i ascult poveștile cu sate, cu poștași dormitând beți lângă un zid în ziua de salariu, cu muncitori care petreceau săptămâni întregi pe la vreo fermă și drept plată asfaltau curtea, cu sindicaliști beți care rostogoleau butoaie prin Simca și prin centrul Niortului după ce sărbătoriseră prea intens vreo victorie a stângii.

Multe povești din această carte sunt adevărate și sunt așa pentru că mi le-a povestit Daniel. Odihnească-se în pace!

În timpul uneia dintre ultimele noastre discuții, tatăl meu îmi mărturisise că în viață cel mai mult îi plăcuse să pescuiască. Pe 30 decembrie 2019 groparii i-au purtat corpul către rug; sufletul lui s-a întors în Roată.

Această carte îi e dedicată lui, dar și tuturor oamenilor care-mi po-pulează amintirile din copilăria petrecută în Deux-Sèvres.

CUPRINS

I. Gândirea sălbatică.....	11
CÂNTEC	77
II. Degetul de la picior al spânzuratului	83
CÂNTEC	141
III. <i>And we shall play a game of cards</i>	147
CÂNTEC	181
IV. Banchetul anual al confreriei groparilor	189
CÂNTEC	251
V. <i>Gallia est omnis divisa in partes tres</i>	257
CÂNTEC	281
VI. Pélagie citește viitorul în scoarța cireșilor	285
CÂNTEC	311
VII. Amanții din Verona	315
Lămuriri	373

LBRIS

We know
books

I

GÂNDIREA SĂLBATICĂ

„Oriunde-ți întorci privirea se vede orașul Libourne.“

ONÉSIME RECLUS, *Le Partage du Monde*

11 decembrie

Bineînțeles, am hotărât să numesc acest loc Gândirea Sălbatică.

Am ajuns acum două ore. Încă nu știu prea bine ce voi consemna în acest jurnal, dar oricum vor fi impresii și note care vor constitui materiale importante pentru teză. Carnetul meu de etnograf. Jurnalul de teren. Am luat un taxi din gara Niort (direcția: nord-nord-vest, cincisprezece kilometri, o avere). Pe dreapta șoselei departamentale, peisaje de câmpie, câmpuri interminabile fără garduri vii, nu prea vesele în seara care se lasă. Pe stânga se întindea umbra neagră a mlaștinilor sau așa mi s-a părut. Șoferul a nnebunit încercând să găsească adresa chiar și cu GPS. (Coordonatele Gândirii Sălbatică: 46°25'4" nord, 0°31'29,3" vest.) Într-un sfârșit a intrat în curtea unei ferme, un câine s-a pus pe lătrat, acolo era. Pe proprietară (șaizeci de ani, zâmbitoare) o cheamă Mathilde. Am intrat în posesia locurilor. Casa mea (apartamentul?) e în realitate partea din spate a clădirii principale, la parter. Ferestrele dau în grădină și livadă. La dreapta am vedere asupra bisericii, la stânga, asupra unui câmp (n-am idee ce crește pe el, lucernă? Am avut adesea impresia că toate câmpurile verzi și joase sunt câmpuri de lucernă), și în față văd răzoare pe care le presupun a fi de ridichi sau varză. Un dormitor, un salon-bucătărie, o baie, asta e tot, dar e deja mult. Când doamna Mathilde

mi-a spus, iafă, aici locuiți dumneavoastră, impresiile mele au fost împărțite. În același timp bucuros că sunt pe teren și ușor anxios. Luându-mi ca justificare articolul meu din *Études et perspectives*, m-am năpustit asupra calculatorului pentru a verifica dacă rețeaua Wi Fi funcționează. Un fel de a mă minți pe mine însumi, nu era nimic urgent. Mai mult am trimis mesaje și am stat de vorbă pe chat cu Lara. M-am băgat în pat devreme, am citit câteva pagini din Malinowski și, scufundat în întuneric, am ascultat cu atenție mediul inconjurător sonor. Un vag zgomot de motor în depărtare (centrala?), din când în când o mașină și mai îndepărtată. Apoi am adormit cu burta goală.

Trebuie neapărat să rezolv problema transportului și să cumpăr de mâncare.

12 decembrie

Prima zi de adaptare la noul meu teren. La Pierre-Saint-Christophe marchează centrul unui triunghi ale cărui vârfuri sunt Saint-Maxire, Villiers-en-Plaine și Faye-sur-Ardin. Tot atâtea nume mirifice care dau formă Noii Mele Lumi. Cincisprezece kilometri de Niort, zece de Coulonges-sur-l'Autize.

Am părăsit Gândirea Sălbatică pe la ora zece, dar nu înainte de a-mi da seama că nu sunt singur în apartamentele mele de etnograf: fauna e abundentă. Fără-ndoială, broasca e atrasă de numeroasele insecte, iar pisicile, de broască. În baie, exact între duș și toaletă, am descoperit o colonie de viermi roșii, mă rog, niște filamente roșii vii care seamănă a viermi. Destul de drăguți când nu calci pe ei. Se deplasează liniștiți spre ușă, așa că înainte să te speli trebuie să-i proiectezi cu un jet de apă spre scurgere. Am reușit să-mi controlez dezgustul fără probleme, lucru liniștitor în privința capacității mele de a înfrunta dificultățile muncii pe teren. La urma urmei, până și Malinowski notează că insectele și reptilele sunt principalele obstacole în calea etnologiei. (Cum nimeni nu va citi acest jurnal, pot să mărturisesc că mi s-a părut destul de dezgustător să am viermi în baie și am ezitat un sfert de oră înainte să fac duș.) Mai am o turmă frumoasă de melci pitici, de altfel destul de inofensivi. Cred că, în mare parte, de vină sunt umiditatea și situarea la nivelul grădinii. În fine, ca să scurtăm povestea, am părăsit Gândirea Sălbatică pe la 10 și am mers la gazda mea, doamna Mathilde, ca

s-o întreb dacă există vreun mijloc de a ajunge în oraș pentru a-mi umple camera, a părut foarte surprinsă – Păi, să vezi că nu știu –, nu știa nimic, n-avea idee dacă prin sat trec autobuze. (Azi am aflat că dimineața foarte devreme poți lua autobuzul școlar, dar în el aș arăta ca un bătrân pervers și apoi ar trebui să aștept două ore-n cap până la deschiderea supermarketului, de notat în capitolul *Transporturi*.) Fără fașoane, m-a sfătuit să-mi cumpăr o mașină: în La Pierre-Saint-Christophe e doar un bar de unde nu-ți poți lua decât produse de primă necesitate, cârlige de pescuit, țigări, permise de pescuit. În fine, să trecem peste, măcar n-o să trebuiască să-mi pescuiesc micul-dejun: doamna Mathilde (mai degrabă soțul ei, Gary, de-abia aștept să-l interviuez) a fost amabilă și mi-a împrumutat un scuter vechi, proprietatea unuia dintre copiii lor (de notat în capitolul *Transporturi*), și-o cască neagră, veche, fără vizieră, cu spuma de protecție curgând în fâșii și câteva autocolante vintage (un broscoi care scoate limba, un logo al trupei AC/DC). Am deci un mijloc de locomoție destul de precar, dar eficace. Spre prânz m-am dus la supermarketul din capitala cantonului, Coulonges-sur-l'Autize (drăguț nume), am cumpărat o grămadă de chestii, apoi mi-am dat seama că nu va fi ușor să le car pe scuter: conserve de ton și sardine, pizze congelate, cafea și ceva dulce (ciocolată). Șoseaua departamentală nu știu cât intră șerpuiind în oraș și traversează un râu destul de mare. (Autize?) O piață, un oficiu poștal, o biserică, un mic castel, două brutării, tot atâtea farmacii, un magazin de îmbrăcăminte, trei baruri, cam asta e de văzut. Ca să par nonșalant la barul sportiv, mi-am cumpărat ziarul și am băut ceai ascultând conversația, un mod de a intra în contact cu locul. Dialectul local (numit oficial poitevin-saintongez, nu vreau să vexez pe nimeni) e cu siguranță în declin (dar să nu anticipăm: capitolul *Idiomuri*, frumos titlu). Sper să fiu mai norocos la piață. După ceai m-am întors la Gândirea Sălbatică; din cauza unui câine aproape c-am făcut motoreta praf (iață o expresie pe care nu m-am gândit c-aveam să o scriu vreodată) într-un viraj, gata să mă proptesc într-un zid, dar, din fericire, printr-un miracol, am reușit s-o redresez la timp. Apoi am trecut în revistă planul de lucru. Conform ultimului recensământ, La Pierre-Saint-Christophe are șase sute patruzeci și nouă de locuitori. Două sute optzeci și patru de vetre, cum se spunea-n bătrâni. Conform Wikipedia și site-ului primăriei, demonimul e pétrochristophorien. Dragi pétrochristophoriene, dragi pétrochristophorien, am hotărât (capitolul *Întrebări*) să fac o sută de interviuri cu voi, alegând persoanele

interviewate astfel încât la final să am același număr de persoane în fiecare clasă de gen și vârstă. Empiric vorbind, mi se pare o idee excelentă. Un an de lucru împărțit în două campanii de șase luni. Grozav. Mă simt plin de energie. Am aruncat un ochi la schița de articol pentru *Ruralités vivantes* și imediat am avut o primă intuiție. E clar, lucrez bine la țară.

12 decembrie, continuare

E ora 2 noaptea, iată, liniștea și singurătatea mă angoasează, imposibil să adorm. Aud vietăți târătoare și am impresia că se vor urca pe mine în întuneric. Prea târziu s-o sun pe Lara (a râs în hohote când am informat-o că de acum înainte apartamentul meu se va numi Gândirea Sălbatică), pe chat nu e nimeni. În plus, n-am de citit decât *Argonauții Pacificului de Vest*, *Jurnalul* lui Malinowski și *Anul 93* de Hugo, nimic care să-mi abată gândurile. Mi-e puțin frig, mâine va trebui să vorbesc cu Mathilde să-mi împrumute un radiator. Și-acum? Să joc Tetris, asta o să mă relaxeze.

13 decembrie

Radio: meteo, apropierea Crăciunului etc., etc. Ploaie înghețată, scuterul imposibil de folosit. Să cumpăr hanorac, important. Primele ieșiri în sat, de orientare. Am descoperit că-n capătul câmpului de la fereastra Gândirii mele Sălbatică, dincolo de copaci (plopi?), ușor mai la vale curge un râu. Gazda m-a dus să vizitez biserica. Cheia e foarte impresionantă, pe puțin două kilograme de fier forjat. Biserica în sine nu chiar. Decor sărac, destul de banal. Drăguță totuși. Aflat o chestie amuzantă: primarul e și cioclul cantonului sau invers. Citit pe internet un excelent articol despre inventatorul rus al Tetrisului. Un geniu tipul. Ar trebui să-i dea Nobelul, se pare că încă nu l-a primit.

Nimic de semnalat.

14 decembrie

Dormit bine. Pisica mi-a adus din nou o broască moartă la ușă, simpatică ofrandă, bleah. *Gallia est omnis divisa in partes tres*, spunea Cezar despre Galia, ei bine, locul ăsta e la fel. Am despărțit planul cadastral în

trei sectoare, partea dinspre cârciumă, partea dinspre biserică și partea cu locuințele. Habitat mai degrabă dens populat în centru, ferme așezate la o oarecare distanță una de alta în jurul bisericii și case noi în zona de locuit. S-ar putea paria că locuitorii zonei Les Bornes sunt rurbanii care lucrează în oraș. (De notat pentru capitolul *Munci*, bun titlu.) Am hotărât să mă întorc la Paris pe 23 și să rămân de sărbători, îmi rămân zece zile de lucru înainte de pauză. Primul interviu, Mathilde, căci, ca să zic așa, o am la mână, e cel mai ușor, ea mă va ajuta să-mi pun la punct grila de întrebări și pe urmă o mai pot rafina. I-am explicat de ce sunt aici, de ce voi locui un an în acel sat, a părut surprinsă. O să ne studiați, nu-i așa? a spus. Am răspuns nu foarte abil, Ăăă, nu doar pe dumneavoastră. Mi-am dat seama și am adăugat: Scopul tezei mele e să înțeleg ce înseamnă azi viața la țară; am găsit această sinteză promptă (de notat în capitolul *Întrebări*). Se vede că abia la contactul cu realitatea ne formulăm cu adevărat obiectivele. A părut mai liniștită, cred. În orice caz, întâlnire fixată pentru a doua zi dimineața. Acum tre' să fug, mă văd cu primarul la Café-Pêche ca să mi-i prezinte pe patron și pe obișnuiții localului. S-ar părea că edilul își ia sarcina foarte în serios. Când a aflat că vin de la Sorbona (e un pic adevărat) a ținut să-mi facă el însuși onorurile satului. Întrebările lui sunt „De ce noi?“, „De ce aici?“. Nu prea pot să-i explic faza cu bursa din partea Consiliului Departamental din Deux-Sèvres, ar fi oarecum umilitor (nu pot nici să-i spun că numele satului mi s-a părut amuzant și e destul de la dracu-n praznic cât să fie interesant), și-atunci îi spun că locul a fost ales de celebrul profesor Yves Calvet, coordonatorul meu de doctorat, sună mai serios, ca și cum degetul lui Dumnezeu (al universității, în acest caz) ar fi desemnat satul lor, se simt apreciați, e foarte bine. Mă întreb ce-ar spune Calvet dac-ar afla. Mai mult ca sigur, nici nu s-ar sinchisi. Bun, fug, deja-ntârzii.

14 decembrie, continuare

Gata, am fost introdus în locul-cheie de socializare al burgului, în centrul real al satului, Café-Pêche Chez Thomas. Și chiar se vând țigări, diverse articole de pescuit, conserve, lapte și alte lichide, câteva ziare și reviste. Thomas, patronul, are vreo șaiszeci de ani și cu siguranță multe kile în plus. Mese de plastic laminat roșu-palid, teighea veche din același

LIBRIS | We know books

material, scaune cu picioare metalice. Televizor. Miros puternic de vin, anason și fum de țigară, ceea ce mă face să cred că nu se respectă foarte tare legislația cu privire la fumatul în locuri publice. (Țăranii sunt rebeli, primul indiciu.) Patru bărbați care joacă cărți, alți doi la bar, nicio femeie. Kir, beri, Ricard. M-am străduit din răspuțeri să refuz un rând de băutură, am sfârșit luând o Orangina, în care pulpa se adunase pe fundul sticlei și dopul ruginise pe margini, lucru care mă face să cred că aici nu prea se consumă băuturi acidulate, cu excepția berii. Poate că ar fi trebuit să accept un kir sau ceva de genul ăsta, dar trebuia să rămân în toate facultățile mintale ca să lucrez puțin.

Începe să-mi placă să țin acest jurnal. E amuzant, ai impresia că vorbești cu cineva. Îmi dau seama cât de străin de mine sunt când vorbesc cu oamenii de aici. Am senzația că joc un rol. Al observatorului care încearcă să îmblânzească un mediu ostil. Merg pe ouă. Poate că sunt prea prudent. (Capitolul *Întrebări?*) În ciuda profesiei sale nu atât de vesele, primarul pare un om de viață. Thomas, patronul, mi-a spus: N-aveți decât să rămâneți aici o săptămână și o să cunoașteți tot satul.

O săptămână de băut Orangina învechită și-o să fac ulcer, m-am gândit. În acel moment, ca pentru a-i da dreptate patronului, în bar a intrat o tânără. Puțin mai în vârstă ca mine, în jur de treizecinci de ani așa zice, o atitudine de hippy-țarancă (știu ce zic), în niciun caz zâmbitoare, nu mi-a adresat nici măcar o privire, s-a înfipt în fața tejghelei și s-a pus pe țipat, o poveste cu legume și plăți pe care n-am înțeles-o. Thomas, patronul, i-a răspuns pe același ton – Dar nu-ți datorez nimic –, au început să se insulte, primarul a intervenit spunând să ne liniștim, să ne liniștim, apoi furia a ieșit trântind ușa, provocându-le câte un oftat de ușurare primarului și proprietarului, oftat urmat de comentarii jignitoare, dar aparent justificate.

— E din ce în ce mai nebună.

Am întrebat despre ce era vorba, ridicături din umeri.

— O dementă, a spus patronul.

— O zarzavagioaică, a spus primarul. Cultivă legume.

— E de aici? (Mie întrebarea mea mi s-a părut foarte pertinentă.)

— Mai mult sau mai puțin, mi s-a răspuns, altceva n-am mai aflat.

Singura certitudine: există cel puțin un băștinaș feminin în categoria 35-40 de ani.

Gata cu bârfa. Cu siguranță serile aici vor fi foarte lungi, asta dacă nu sprijin barul la Café-Pêche. Din fericire există Tetrisul, internetul și Malinowski, izvoare de plăcere și cunoaștere. Odată cina încheiată (ca acum: omletă între două felii de pâine cu coaja albă în fața televizorului), mă cam plictisesc. Niciun chef să mă apuc de Victor Hugo. Gândirea mea Sălbatică nu e un loc trist, doar puțin auster. Trebuie să aduc niște chestii de la Paris, un tablou, două de atârnat pe pereți, cărți, adică un pic de decor. La urma urmei, o să-mi petrec un an aici. Gândul ăsta mă deprimă, e doar a treia noapte pe care o petrec în sat și deja mă plictisesc de moarte. Ce noroc că am fixat o întâlnire pe video cu Lara în zece minute.

14 decembrie, continuare

Aceste camere web, în ciuda (sau din pricina) intensei încărcături erotice, sunt foarte frustrante. Lara era în pijama, un fel de satin cred. Hm, observația asta e puțin deplasată. Nu ni-l imaginăm pe Lévy-Strauss vorbind despre lenjeria soției lui. (Idee de articol: sexualitatea antropologilor pe teren. De dezbătut gândurile obscene ale lui Malinowski sub plasa de țânțari.) Nu contează: pe mine asta mă chinuie. Mai că las tot și m-aș întoarce la Paris pe loc, dar mai întâi ar trebui să merg douăzeci de kilometri cu scuterul prin noaptea înghețată până la gară, apoi două ore treizeci cu TGV-ul – asta dacă mai sunt trenuri la ora asta, lucru de care mă îndoiesc. Deci nu. Sunt la fel de departe cum era Malinowski în inima Pacificului, căci îndepărtarea înseamnă, pur și simplu, să nu poți obține ceea ce vrei în momentul în care îți dorești acel lucru: că e vorba de o călătorie de două ore, două zile sau două luni, asta e mai puțin important. Mi-ar plăcea ca în acest moment să fiu acolo cu Lara și sunt singur la Gândirea Sălbatică, singur ca Napoleon Chagnon în tribul Yanomamó. O, zei ai antropologiei, mici zei ai Sălbaticilor, ajutați-mă și purtați-mă spre Teza Perfectă.

Mai bine să mă gândesc la altceva: să continuăm povestea întâlnirilor din această după-amiază. Deci după irupția numitei Lucia, furioasă pentru o chestie de bani, primarul a binevoit să mă prezinte jucătorilor de cărți, care s-au uitat la mine ca la un marțian. În termeni lévinasieni s-ar putea spune că au văzut pe fața mea masca alterității. Nici de-aș fi scos măregelele de sticlă și macetele, ca să le ofer daruri ritualice, n-ar fi

reacționat altfel. Va dura să fiu acceptat. Le-am zâmbit și chiar i-am întrebă ce jucat ca să par interesat de ei, efort inutil, întrebarea i-a făcut să se holbeze la mine, *Păi, coïncée*, asta ca să mă-nvăț minte. Am căutat în Enciclopedia Robert *coïncée*: regionalism din vest (pân-aici merge), joc de cărți, varietate de belotă cu miză, uite cum nu mă luminez deloc. L-am întrebă discret pe primar, jucătorii de cărți sunt săteni cu diverse profesii, dar cu toții pescari sau vânători împătimiți. Sigur c-am să mă mai intersectez cu ei, nu le-am mai notat numele.

Întâlnire mai interesantă din toate punctele de vedere: Max. În jur de cincizeci de ani, geacă de piele, cioc negru, față rotundă, umeri lați, un început de burtă, cască, o motocicletă la ușă, vorbire directă, de m-am crezut înapoi la Paris, mai exact la Montreuil. Trecea să-și cumpere țigări, primarul a intrat în vorbă cu el și l-a invitat să bea un pahar cu noi. Max e artist: s-a instalat aici acum vreo zece ani (chiar stătea în Montreuil, coincidență amuzantă). După câte mi-a spus, locuiește într-o fermă mare la o oarecare distanță de sat. Cât se poate de cordial, m-a invitat să-l vizitez când am să fiu puțin liber. A plecat din Paris pentru că avea nevoie de mai mult spațiu ca să lucreze și pentru că fosta lui nevastă, cu propria lui expresie, îl scotea din minți. De-abia aștept să-i ascult impresiile despre locuitori. Nu pare să se ascundă după vorbe.

Deci, două pastisuri mai încolo, primarul – care băgase patru, dac-am numărat bine – începea să se cherechească. Pomeții îi erau roșii, ochii injectați, vorbirea lui căpăta un caracter în mod clar local. Comprehensibil, dar foarte local. Discuta cu patronul și cu Max despre politică; vocifera împotriva prefecturii care-i anulasă o hotărâre municipală din toamnă prin care li se interzicea străinilor necunoscuți să culegă ciuperci în pădurea comunală, lucru care-i rănea orgoliul – doar orgoliul, glumea Max, pentru că nimeni nu văzuse vreodată măcar o ciupercuță în păduricea de la Ajasses. Conversația s-a oprit puțin în timpul jurnalului TV local, era deci ora 19, pentru mine momentul să mă întorc la Gândirea Sălbatică; i-am mulțumit primarului pentru ajutor și primire, i-am spus lui Max (care nu mai părea grăbit să plece) că-l voi suna ca să trec pe la el, l-am salutat pe patron și am plecat spre casă. Noaptea era umedă, fără stele și totuși iluminată de nenumărate ghirlande de Crăciun pe care oamenii de pe aici le agață de fațadele caselor, e un fel de concurs, cine are mai multe becuri scânteietoare în beznă și mai mulți Moș Crăciun care urcă pe

ferestre. (De cercetat, ca să descopăr originea acestei stranii cutume.) Pe jos fac exact patru minute în ritm normal ca să ajung la Gândirea Sălbatică (și să declanșez lătratul furios al câinelui lui Gary când traversez curtea, sper să se obișnuiască în curând cu mine, mă cam sperie).

Lectură, apoi stingerea.

15 decembrie

Trezit răcit. Cameră înghețată, din nou gândul să cer un radiator de rezervă. Colonia de viermi din baie prosperă, la fel melcii miniaturali din living – oare există vreo legătură? Mic-dejun rapid. Pregătit chestionator, verificat reportofon. Salutat Lara pe chat. Tocmai am văzut-o pe Mathilde traversând curtea. E acasă deci. Mă duc. În sfârșit, muncă.

15 decembrie, continuare

Două ore de înregistrare și iepure în sos de muștar (nu m-a lăsat inima să-i spun că nu-mi place iepurele, deci mâncat iepure, la urma urmei, nu e așa de rău. Mă adaptez chiar foarte repede). Mathilde e foarte simpatcă și surprinzătoare. Prima surpriză: m-a invitat la început în bucătărie cât să bem o cafeluță, apoi m-a dus în camera pe care ea o numește „birou“. Trebuie să-mi revizuiesc ipotezele: nu are doar un calculator ultimul răcnet, ci și o imprimantă și o grămadă de cărți de informatică și contabilitate. Mathilde ține gestiunea afacerii de familie. Parcursul ei profesional (n-am găsit alte cuvinte) e impresionant. Fiică de agricultori, se căsătorește de tânără și învață singură contabilitate. Se așază la calculator, cu expresia ei, în anii 1990. Gary se ocupă de agricultura propriu-zisă, ea de administrare. Facturi, investiții, împrumuturi, totul e-n mâna ei. Pe lângă grădina de legume și curtea de animale (păsări și iepuri), singura producție animalieră a fermei, în special pentru consum domestic. Mathilde a reînceput să crească animale de curând (activitate abandonată după decesul mamei ei, acum multă vreme) pentru că se săturase, spune, să mănânce pui infecți de supermarket. Și-n acest caz locuitorii din mediul rural li se alătură celor din mediul urban în chestiunile legate de calitatea alimentației. Copiii au studiat la oraș și s-au căsătorit departe (periferia pariziană și